

OCENA

dorobku naukowego oraz osiągnięć dydaktycznych i organizacyjnych
dr Agnieszki Gasz
w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego
przygotowana dla Rady Wydziału Filologicznego Śląskiego w Katowicach

Przedstawiony mi do zaopiniowania w ramach przewodu habilitacyjnego dorobek naukowy Pani dr Agnieszki Gasz, adiunkta w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego, obejmuje ponad 50 publikacji, w tym dwie prace zwarte (monografie). Pod względem ilościowym jest więc to bez wątpienia dorobek spełniający zwyczajowe normy wiązane z tego typu przewodami. Godny odnotowania jest również fakt, że nie jest on (dorobek) monotematyczny; rozprawa habilitacyjna nie stanowi bezpośredniej kontynuacji rozprawy doktorskiej, a w samym dorobku można dostrzec kilka nurtów rozwijanych niezależnie od siebie (z przesunięciem czasowym, rzecz jasna). Bliższe zapoznanie się z grupami artykułów dokumentujących rozwój zainteresowań Pani Agnieszki Gasz pokazuje, że sekwencje te są rozłączne tylko pozornie, gdyż w istocie dopełniają się wzajemnie, budując portret naukowy badaczki dojrzałej, o nietuzinkowych poglądach i znaczącym dorobku naukowym.

1. Sylwetka Habilitantki

Pani dr Agnieszka Gasz ukończyła studia rusycystyczne na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, gdzie w roku 2002. pod kierunkiem prof. zw. dr. hab. Henryka Fontańskiego napisała i obroniła pracę magisterską pt. „*Функционально-синтаксическая характеристика русских афоризмов*”, a z macierzystą uczelnią związała się na stałe.

Stopień doktorski Agnieszka Gasz uzyskała w 2007 r. na Wydziale Filologicznym UŚ na podstawie rozprawy pt. *Aforyzm – tworzywo i mechanizmy generalizacji w rosyjsko-polskiej konfrontacji językowej* (promotor – prof. zw. dr hab. Henryk Fontański; recenzenci: prof. zw. dr hab. Jadwiga Stawnicka, prof. zw. dr hab. Wojciech Chlebda).

W roku 2002 r. Pani dr Agnieszka Gasz podjęła pracę w Instytucie Filologii

Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

2. Dorobek dydaktyczny i organizacyjny

Habilitantka aktualnie jest zatrudniona na stanowisku adiunkta w macierzystym Instytucie, gdzie kierowała między innymi seminariami: licencjackim (w latach 2008/2009, 2009/2010, 2012/2013, 2016/2017) oraz dyplomowym (w roku akademickim 2017/2019).

W latach 2009-2018 Agnieszka Gasz prowadziła zajęcia dydaktyczne w ramach programów europejskich LLP/Erasmus oraz Erasmus+ w zagranicznych uczelniach partnerskich Uniwersytetu Śląskiego.

Dorobek i osiągnięcia dr A. Gasz w tym zakresie zasługują na wysoką ocenę. Jako dydaktyk Pani Agnieszka Gasz wykazuje się wzmożoną aktywnością; tworzy i modyfikuje plany studiów, koordynuje działania dostosowujące programy nauczania do nowych warunków prowadzenia dydaktyki jak również nowych wymagań cywilizacyjnych, a także społecznych i kulturowych. W ramach działalności naukowo-dydaktycznej dr A. Gasz wypromowała 37 licencjatów, zrecenzowała ogółem 31 prac dyplomowych, zaś w roku akademickim 2017/2019 sprawowała indywidualną opiekę promotorską w seminarium magisterskim.

Swoją wiedzę i szczególnie umiejętności (oprócz samodzielnych studiów i praktyki dydaktycznej w Instytucie) Habilitantka poszerza poprzez aktywny udział w zagranicznych konferencjach naukowych. Jej naukowa inicjatywa nie ogranicza się zatem wyłącznie do twórczości ogłaszanej drukiem. Agnieszka Gasz aktywnie uczestniczy w krajowym i międzynarodowym życiu naukowym. W swoim dorobku „konferencyjnym” posiada udział w 21 krajowych i 13 międzynarodowych konferencjach, na których wygłaszała referaty oraz brała udział w dyskusjach i panelach.

Godne podkreślenia są również osiągnięcia Pani dr Agnieszki Gasz na niwie organizacyjnej. Odnotujmy najważniejsze z nich:

- uczestnictwo w przeprowadzeniu egzaminów wstępnych na studia w latach 2003-2005 (układanie i sprawdzanie testów egzaminacyjnych);
- opracowanie harmonogramu zajęć w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej roku akademickim 2004/2005;
- koordynowanie wymiany międzynarodowej oraz programu LLP/Erasmus w macierzystym Instytucie w latach 2009-2014;
- pełnienie funkcji sekretarza Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej w roku akademickim: 2003/2004, 2007/2007, 2008/2009 i 2015/2016;

- udział w pracach Kierunkowego Zespołu Zapewniania Jakości Kształcenia od roku 2012 do chwili obecnej;
- pełnienie funkcji przedstawiciela młodszych pracowników naukowo-dydaktycznych w Radzie Wydziału Filologicznego UŚ w latach 2016-2020;
- sprawowanie od roku 2009 funkcji opiekuna Studenckiego Koła Naukowego „Sojuz” działającego w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej.

Za swą działalność organizacyjną dr A. Gasz w roku 2011 otrzymała nagrodę zespołową III stopnia przyznaną przez JM Rektora Uniwersytetu Śląskiego.

3. Dorobek naukowy

W postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego najważniejsza jest ocena dorobku naukowego kandydata. W przypadku dr Agnieszki Gasz jest to dorobek wartościowy, obejmujący:

- dwie monografie książkowe (jedna z nich przedstawiona jest jako podstawa habilitacji),
- 50 artykułów naukowych, w tym 43 napisanych po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych w roku 2007, z których większość ukazała się w renomowanych czasopismach.

Jest to zatem dorobek narastający dynamicznie, ale przede wszystkim solidny merytorycznie, oparty na bogatych podstawach materiałowych, tematycznie zróżnicowany (przy wyraźnych kilku centrach tematycznych), dojrzały intelektualnie i podany dobrym językiem naukowym, wykazujący znaczną spójność teoretyczną i metodologiczną.

Zasadniczą tematyką rozważań w pracach dr A. Gasz, swoistym zwornikiem jej publikacji jest *semantyka i słowotwórstwo czasownika*, ze szczególnym uwzględnieniem polskich i rosyjskich czasowników *jedzenia*, którym poświęciła pracę magisterską oraz doktorat i które pozostają lejtmotywem Jej późniejszych publikacji. Na szczególne podkreślenie zasługuje nastawienie komparatystyczne prac dr Gasz, przyjęte jako podstawowa dyrektywa już w pierwszych latach Jej drogi naukowej.

Interesująco przedstawia się geografia publikacji Habilitantki. Sporą część stanowią, co oczywiste, publikacje katowickie, ale pokaźna liczba prac została opublikowana w wyspecjalizowanych wydawnictwach centralnych, punktowanych przez MNiSW (np. *Świat Słowian w języku i kulturze* czy *Studia Rossica Posnaniensia*), jak również w innych polskich (Kraków, Szczecin, Kielce, Częstochowa, Rzeszów, Toruń i in.) oraz zagranicznych ośrodkach naukowych (Greifswald, Hamburg, St. Petersburg, Ryga, Iżewsk i in.).

Ale dorobek badawczy językoznawcy stosowanego, teoretyka i praktyka dydaktyki to nie tylko artykuły naukowe i monografie, lecz również działalność na niwie upowszechniania i promocji nauki. Osiągnięcia dr Gasz są w tym zakresie również warte odnotowania (p. Autoreferat, s. 16-17).

W okresie poprzedzającym uzyskanie stopnia doktora nauk humanistycznych podstawowym obszarem zainteresowań naukowych dr Agnieszki Gasz, zapoczątkowanych pracą magisterską, była „...analiza zdań ogólnych rozpatrywanych na materiale tekstów aforyzmów” (Autoreferat, s. 12). Wyniki tych poczynań początkowo zaprezentowane zostały w cyklu artykułów, a następnie w rozprawie pt. *Aforyzm – tworzywo i mechanizmy generalizacji w rosyjsko-polskiej konfrontacji językowej*, która stała się podstawą uzyskania stopnia doktora nauk humanistycznych.

Kolejnym etapem poszukiwań twórczych Agnieszki Gasz stanowiła analiza grup semantycznych w obszarze czasowników oznaczających *jedzenie*. Lektura kolejnych prac Habilitantki pokazuje, że temat ten jest obecny w zasadzie we wszystkich (również podoktorskich) dociekaniach badawczych. Należy podkreślić, że osiągnięcia dr Gasz w tym zakresie mają charakter oryginalny i **są znaczącym wkładem do stanu wiedzy (i praktyki) zarówno rusycystyki jak i polonistyki.**

Aktualnie działalność naukowa A. Gasz skupia się wokół następujących zagadnień:

- system i tekst (badania leksykalno-semantyczne, tekstologiczne i translatorskie);
- językoznawstwo konfrontatywne;
- etno- i socjolingwistyka

Za swą działalność na niwie naukowo-badawczej dr Agnieszka Gasz otrzymała w roku 2014 nagrodę JM Rektora Uniwersytetu Śląskiego.

Po uzyskaniu stopnia doktora, przygotowując się do sfinalizowania swych badań naukowych w formie osobnej monografii (przyszłej rozprawy habilitacyjnej), dr A. Gasz opublikowała cykl prac składający się z 41 artykułów o charakterze zarówno teoretycznym, jak i praktycznym. Prace owe, opublikowane w latach 2008-2019, we wzorcowy sposób łączą postulat symbiozy teorii z praktyką.

Już sama analiza tytułów tych publikacji oraz ich chronologia dobitnie ilustrują dynamiczny rozwój warsztatu metodologicznego Autorki. Dr A. Gasz w oparciu o nowe tendencje naukowe i prądy myślowe skutecznie rozszerza w tym okresie własne instrumentarium badawcze i pojęciowe, co utwierdza mnie w przeświadczeniu, że Jej droga

twórcza i rozwój naukowy miały charakter działań zdeterminowanych i, co ważniejsze, dogłębnie przemyślanych.

Publikacje te informują o konkretnych badaniach pośrednich, które stanowiły przygotowanie do osobnego wydawnictwa książkowego, generalizującego przedstawione wcześniej problemy i tematy szczegółowe. Dodatkowo świadczą one (publikacje) o tym, w jaki sposób Habilitantka, twórczo rozwijając swoją świadomość naukową, trwale rozszerzyła i pogłębiła podstawy swego warsztatu badawczego o nowe teorie.

Ukoronowaniem opisanych poczynań stała się monografia *Polskie i rosyjskie czasowniki jedzenia. Studium leksykalno-semantyczne* (Katowice 2019, ss. 480), którą Pani dr Agnieszka Gasz zdecydowała się przedstawić jako podstawę swojego przewodu habilitacyjnego. Ta niezwykle wartościowa książka wpisuje się w nurt badań leksykalno-semantycznych nad bardzo interesującym i złożonym materiałem językowym jakim są czasowniki jedzenia. Stan badań nad wspomnianą problematyką wskazuje, że mimo bogatej literatury przedmiotu zarówno w językoznawstwie polskim, jak i rosyjskim brak jest prac, które by w sposób kompleksowy, syntetyczny ujmowały problematykę zawartą w tytule opiniowanej rozprawy. Monografia A. Gasz w sposób istotny wypełnia tę lukę co czyni ją (monografię) aktualną i pożyteczną.

Zanim dokładniej scharakteryzuję samą pracę, powiem już na wstępie, że przedstawiona mi do oceny książka habilitacyjna jest nowocześnie napisaną rozprawą, opartą na skrupulatnie zebranych i zinterpretowanym materiale językowym; stawia przed sobą cele teoretyczne oraz praktyczne i może być oceniana z kilku punktów widzenia: leksykologicznego, konfrontatywnego, kulturologicznego oraz glottodydaktycznego. Jak już zasygnalizowałem wcześniej rozprawa dr A. Gasz jest niewątpliwie na naszym gruncie pracą w dużym stopniu nowatorską i jako taka wymaga szczególnej uwagi w ocenie. Nowatorstwo i innowacyjność rozprawy dotyczy dwóch aspektów: (1) sformułowania tematu rozprawy i co za tym idzie nakreślenia naukowego planu realizacji zamierzonego przedsięwzięcia oraz (2) specyfiki, ilości i charakteru analizowanego materiału językowego.

Wybór bazy materiałowej przyszłych badań jest niezmiernie istotny dla zrealizowania ambicji naukowych. Materiał empiryczny dla celów swojej dysertacji dr A. Gasz wyekscerpowwała z ponad 50 różnorodnych źródeł (ss. 437-439), co w mojej ocenie stanowi zadowalającą podstawę do formułowania wiążących wniosków końcowych. Jako oficjalny recenzent mogę więc z pełną odpowiedzialnością skonstatować, że Autorka podjęła decyzję nie tylko śmiałą i nowatorską, ale – jak to widać po dokładnej analizie rozprawy – decyzję dojrzałą, wynikającą z właściwego rozeznania w podjętej problematyce.

Wybór tematu uważam za trafny i naukowo doniosły.

Zasadniczym celem omawianej monografii było, jak pisze Autorka, "... sporządzenie konfrontatywnego opisu rosyjskich i polskich czasowników domeny jedzenia (Autoreferat, s. 2). W swoich rozważaniach dr Gasz dokonała syntezy najbardziej istotnych kwestii niezbędnych do pełnego zrozumienia skomplikowanego i wielopłaszczyznowego zagadnienia jakim niewątpliwie jest pole semantyczne czasowników *jedzenia*, które w dużym stopniu pozostaje wyznacznikiem rozwoju cywilizacyjnego gatunku ludzkiego.

Kompozycja opiniowanej rozprawy jest starannie przemyślana, prawidłowa i zwarta, zgodna z klasycznym schematem. Licząca 477 stron praca składa się z *trzech* rozbudowanych wewnętrznie rozdziałów (ss. 11-364) poprzedzonych krótkim *Wstępem* (ss. 7-10), *Zakończenia* (ss. 365-370), 4 *Załączników* (ss. 372-435), *Wykazu źródeł* materiałowych (ss. 437-439) oraz obszernej *Bibliografii* – ponad 400 pozycji (ss. 441-460). Część aplikacyjna zawiera niezmiernie ważne w kontekście prezentacji osiągniętych wyników badań *Wykazy* wykorzystanych w pracy polskich i rosyjskich ekspresywnych czasowników jedzenia (ss. 461-467). Wieńczą pracę streszczenia w języku angielskim i rosyjskim.

W recenzowanej pracy z powodzeniem można wydzielić dwie zasadnicze części: teoretyczną oraz dokumentacyjną.

We Wstępie Autorka po naszkicowaniu przesłanek podjęcia opracowywanego zagadnienia i sprecyzowaniu tym samym aktualności podejmowanych obserwacji formułuje swoje stanowisko badawcze, definiuje granice oraz zakres pracy i przede wszystkim określa zaplecze konceptualne swoich rozważań i analiz, a także sposób myślenia o własnym materiale badawczym. Mówiąc inaczej, umieszcza problematykę rozprawy na szerszym tle językoznawstwa, precyzuje ogólne cele i szczegółowe zadania badawcze. W odniesieniu do tej części nie zgłaszam żadnych uwag, ani ogólnych, ani szczegółowych, gdyż jest ona utrzymana na właściwym poziomie i odpowiada stawianym kryteriom.

W części teoretycznej (Wstęp oraz rozdział I) omówione zostały między innymi następujące zagadnienia: 1. Biologiczny i kulturowy wymiar jedzenia oraz 2. Czasowniki jedzenia w perspektywie lingwistycznej. Habilitantka w oparciu o przywoływaną i szeroko cytowaną literaturę przedmiotu szczegółowo przedstawia zarys problematyki badawczej, rozpatrując akt jedzenia w dwóch podstawowych płaszczyznach: 1. jako czynność o charakterze pozajęzykowym „...ze szczególnym naciskiem na jej wymiar biologiczny i

kulturowy” (Wstęp, s. 8) oraz 2. w planie czysto językowym jako nazwę pewnej klasy czynności (tamże). Autorka lokalizuje omawianą funkcję życiową w szerokim kontekście różnych, niekiedy diametralnie odległych dyscyplin naukowych, jak choćby biologia, fizjologia, psychologia, socjologia, etnografia czy religioznawstwo. W rozdziale, którego nadrzędnym zadaniem było przedstawienie maksymalnie szerokiego interdyscyplinarnego kontekstu badawczego, dokonana została również prezentacja erudycji Habilitantki, szerokości Jej horyzontów oraz warsztatu badawczego i naukowego. Zaprezentowane odniesienia do różnych dyscyplin, prądów i paradygmatów współczesnej nauk humanistycznych usadawiają całą rozprawę w szerokim kontekście współczesnej humanistyki z naukami aplikacyjnymi na czele. Dr Agnieszka Gasz prezentuje bardzo dobrą znajomość literatury językoznawczej, a jednocześnie pokazuje doskonałe przygotowanie do budowania takich przeglądowych syntetyzujących wykładów, gdyż spośród tez autorów referowanych prac umiejętnie wybiera, prezentuje i ocenia te segmenty ich koncepcji, które nieobciążone niejednoznacznością i dyskusyjnością, są przydatne dla potrzeb Jej wykładu. Jednocześnie w szeregu przypadków Autorka rezygnuje z przedstawiania całości dyskusji oraz z przytaczania powszechnie znanych i uznanych poglądów i stanowisk. Dzięki takim zabiegom przekaz Agnieszki Gasz przejrzysty, napisany starannie i ze znanstwem przedmiotu. W ostatnim podrozdziale Autorka dokonuje uporządkowania terminologii lingwistycznej stosowanej w odniesieniu do badanej kategorii czasowników, przedstawia wstępne informacje dotyczące zebranego materiału, formułując zarazem prolegomena do jego opisu.

W rozdziale drugim – *Projekt opisu czasowników jedzenia* A. Gasz przedstawia ramowy projekt konfrontatywnego opisu wyekscerpowanej klasy czasowników, który zakłada, jak pisze Autorka, zastosowanie w ich opisie metod analizy znaczeniowej wpisujących się zarówno w program strukturalistyczny, jak i metod kognitywnych (Autoreferat, s. 3). Przyjęcie przez dr Gasz szerokiej perspektywy badawczej odwołującej się do metodologii wypracowanych w semantyce językoznawczej (strukturalnej, kognitywnej i kulturowej) pozwoliło Jej dokonać maksymalnie kompleksowego opisu zebranego materiału leksykalnego. Analizowany materiał językowy zawiera nie tylko definicje poszczególnych czasowników, lecz również przykłady ich użycia (z uwzględnieniem frazeologii i paremiologii), co pozwoliło przestawić możliwie pełną przestrzeń semantyczną każdego leksemu. Godnym odnotowania jest także fakt, iż Autorka nie stroni od leksyki substandardowej i uwzględnia w opisie słownictwo potoczne i żargonowe.

Omówione wyżej rozdziały monografii powinien być traktowany jako nadbudowa

konceptualna kolejnych części pracy, mających w dużym stopniu charakter praktyczny i zawierających ukierunkowaną analizę zebranego materiału.

Rozdział trzeci, najbardziej obszerny, składający się z trzech podrozdziałów, zawiera szczegółową analizę czasowników jedzenia.

Badanie przebiegało trój etapowo, oddzielnie dla każdej grupy materiałowej, zaś poszczególne jego fragmenty wieńczą wnioski o charakterze porównawczym. Na szczególną uwagę ze względu na swą zawartość i sposób przeprowadzenia analizy zasługuje podrozdział trzeci, „...odtworzący ważniejsze treści niedefiniacyjne kojarzone z bazowymi czasownikami jedzenia oraz ich ekspresywnymi synonimami (konotacje znaczeniowe)” (Wstęp s. 9).

Oceniając tę część recenzowanej rozprawy habilitacyjnej, pragnę z całą mocą wypunktować jej pozytywa: solidne przygotowanie badań empirycznych, udany dobór materiału leksykalnego, a także konsekwencja w przeprowadzaniu badań. Wyniki dokonanej analizy oraz przekonujące wywody dowodzą, że postawione przed rozprawą habilitacyjną zadania badawcze zostały przez dr Agnieszkę Gasz spełnione z nadatkiem.

Omawiane wyżej rozdziały świadczą, podkreślmy raz jeszcze, z jednej strony o inwencji badawczej Autorki, z drugiej zaś o metodologicznej skuteczności zaproponowanych procedur praktycznych.

Monografię zamyka *Bibliografia* (ponad 400 pozycji w języku polskim i kilku językach konferencyjnych).

Zakończenie spełnia wymogi, jakie stawiane są tym częściom rozpraw naukowych. Zarówno ogólne konkluzje, jak i szczegółowe podsumowania i komentarze odnoszące się do poszczególnych fragmentów monografii i jej przesłanek konceptualnych Autorka formułuje na właściwym dla rozprawy naukowej poziomie uogólnienia, a Jej badania mogą stanowić inspirację do dalszych większych opracowań na ten temat.

Cały dorobek naukowy dr Agnieszki Gasz, a już szczególnie Jej rozprawa habilitacyjna, jest doskonałą wizytówką naukowych możliwości i potencji twórczych Autorki. Sprawnie napisana i utrzymana na wysokim poziomie naukowym monografia, opierająca się na solidnej znajomości literatury przedmiotu oraz godnym pozazdrosczenia wyczuciu badawczym, pozwoliła Habilitantce na stworzenie interesującej i wartościowej koncepcji edukacyjnej, która, w mojej ocenie, zasługuje na szersze rozpropagowanie. Monografia *Polskie i rosyjskie czasowniki jedzenia. Studium leksykalno-semantyczne* jest przeniknięta poszukiwaniem własnych koncepcji badawczych oraz silnym dążeniem do stworzenia

autorskich propozycji metodologicznych. Rozprawa dr A. Gasz podejmuje i rozwiązuje zagadnienie naukowe i praktyczne dużej wagi, posiada znaczny walor oryginalności, wnosi istotne **novum** do dotychczasowej wiedzy w tym zakresie i tym samym, w ocenie piszącego te słowa, odpowiada normom i wymogom rozprawy habilitacyjnej. Warto w tym miejscu wymienić raz jeszcze atuty ocenianej dysertacji: aktualność wyboru tematu, bogata podstawa materiałowa, przejrzysta konstrukcja, wieloaspektowość i umiejętność korzystania z naukowego dorobku poprzedników, ciekawe i dobrze uargumentowane propozycje praktyczne.

4. Konkluzja końcowa

Uwzględniając powyższe, pragnę wyrazić swoje mocne przeświadczenie, iż dorobek naukowy Autorki – ze szczególnym uwzględnieniem wieńczącej go monografii – **ma rangę dokonania habilitacyjnego, zaś sama dr Agnieszka Gasz powinna zostać uznana za dojrzałą do samodzielności naukowej.**

Dlatego z pełnym przekonaniem wnoszę o dopuszczenie Pani dr Agnieszki Gasz do dalszych etapów wszczętego przez Wysoką Radę Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach postępowania habilitacyjnego.

